

Hvordan kan politiet forebygge utelivsrelatert vold?

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2020

Kand.nr: 43

Antall ord: 6454

Innhold

1.0 Innledning.....	3
1.1 Begrunnelse for valg av tema	3
1.2 Problemstilling.....	4
1.3 Avgrensning og begrepsavklaring	4
2.0 Metode.....	6
2.1 Forforståelse	6
2.2 Oppbygging av oppgaven.....	7
3.0 Teori	8
3.1 Forebygging	8
3.2 Situasjonell forebygging	8
3.2.1 Rasjonell aktør-teorien	9
3.2.2 Rutineaktivitetsteorien.....	9
3.1.4 Kritikk.....	10
3.3 Problemorientert politiarbeid	10
3.3.1 Samarbeid med andre aktører	11
3.3.2 Problemanalysen.....	11
3.3.3 Hot spot policing	11
3.3.4 Kritikk.....	12
3.4 Alkohol og vold.....	12
4.0 Drøftelse	14
4.1 Vold og skjenketider.....	14
4.2 SALUTT-prosjektet.....	15
4.3 New York-modellen	16
4.4 Politiets tilstedeværelse	17
5.0 Oppsummering	19
6.0 Bibliografi	21

1.0 Innledning

Forebygging er et begrep som brukes hyppig i politiet i Norge i dag. Begrepet har fått økende oppmerksomhet hos politiet i nyere tid. Eksempelvis kommer det blant annet frem at effektiv straffesakskjede, fremdrift i alle ledd og god kvalitet er viktig for at vi skal kunne oppnå en forebyggende effekt. (Riksadvokaten, 2018, s. 3). Det kommer også frem i Lov om politi (heretter kalt politiloven) at vi skal drive med forebyggende virksomhet. I politilovens § 1 står det i 2. ledd at *Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig*. Videre kommer det frem i politilovens § 2 1.ledd nr. 2 at *politiet skal forebygge kriminalitet*. (Politiloven, 1995, §§ 1, 2.ledd og 2, 1.ledd nr. 2). Ut ifra disse lovene kommer det klart og tydelig frem at politiet skal drive med forebyggende virksomhet for å opprettholde innbyggernes trygghet.

1.1 Begrunnelse for valg av tema

I min bacheloroppgave ønsker jeg å se på hvordan politiet kan bruke forebyggende virksomhet som et verktøy for å redusere utelivsrelatert vold. Bakgrunnen for ønsket å skrive om dette temaet er at det var et av områdene av polititjenesten jeg fikk stor interesse for i mitt praksisår. Utover oppdragene jeg deltok på i praksisåret har jeg ikke vært personlig involvert i utelivsrelaterte voldshendelser. Derimot har jeg både vært vitne til slike hendelser, og hatt venner som har vært involvert i dem. Det som motiverer meg til å skrive om akkurat dette temaet, er at jeg ønsker å se på metoder politiet kan benytte slik at utelivet kan bli en tryggere plass å være, og som legger til rette for en utelivsarena hvor personer kan møtes, ha det gøy og kose seg. Voldshendelser i utelivet kan være fra mindre alvorlige hendelser til mer alvorlige tilfeller.

Det kan være et relevant tema og problemstilling for politiet, fordi det ofte oppstår utelivsrelaterte voldshendelser i Norge, og da primært i helgene, fredag og lørdag (Furøy, 2012, s. 59). Det gjøres allerede en innsats fra politiet i Norge på forebygging. Om politiet klarer å forebygge mer av utelivsrelaterte voldshendelser, vil det kunne frigi tid til patruljene som kan drive med andre oppgaver. Samtidig vil det bli færre saker å etterforske som frigir tid til etterforskere, slik at de kan bruke mer tid til å prioritere andre og større saker. Det kan også ses på som et samfunnsproblem på grunn av følgene det kan få for personer involvert. De aktuelle aktørene i voldshendelser kan få fysiske problemer/utfordringer i ettertid. Dette kan

også skape økonomiske utfordringer både i forhold til helseutgifter, men også i form av forelegg eller domfellelser. I de mest alvorlige hendelsene kan det ende med fengselsstraff.

1.2 Problemstilling

Det jeg ønsker å belyse i denne oppgaven er hva vi som politi og vår virksomhet kan gjøre for å redusere utelivsrelaterte voldshendelser. Jeg har derfor valgt følgende problemstilling: *hvordan kan politiet forebygge utelivsrelatert vold?*

1.3 Avgrensning og begrepsavklaring

Problemstillingen min kan dekke et stort felt av den forebyggende virksomheten politiet driver med, derfor vil jeg nå avklare hva jeg legger i begrepene jeg benytter. Det jeg vil se på i min oppgave er hvilke forebyggende tiltak politiet kan iverksette, slik at man kan få ned antallet utelivsrelaterte voldshendelser. Jeg vil se på spesifikke tiltak vi kan gjøre, men også generell tilstedeværelse. Begrepet vold har blitt utvidet i nyere tid og blitt et vidt begrep. Eksempler på hva som er å regne som fysisk vold er å sparke, slå, skalle, klyppe eller lugge noen. Det som forutsetter at noe er å regne som vold, er at det har oppstått en kraftanvendelse fra en person mot en annens persons legeme (straffeloven, 2005, § 271 1.ledd, kommentert versjon). Eventuell psykisk vold vil ikke bli omhandlet i denne oppgaven, så heretter er det kun fysisk vold som er definert som vold.

Videre i min problemstilling kommer det frem at jeg vil se på hvordan politiet kan forebygge slike voldshendelser som er knyttet til uteliv. Vold utover det som skjer i forbindelse med uteliv vil ikke bli omhandlet i denne oppgaven. Uteliv definerer jeg som perioden fra fredag kveld til søndag morgen, på/ved utesteder (plasser med skjenkebevilning), i sentrum eller på fester. Årsaken er at det er disse aktuelle ukedagene hvor det loggføres flest ordensforstyrrelser (Furøy, 2012, s. 59). Mange av ordensforstyrrelsene som politiet håndterer er slagsmål (Furøy, 2012, s. 56). Lovbrudd som ikke er å regne som vold vil ikke bli behandlet i denne oppgaven.

I oppgaven min vil jeg primært ha fokus på hvordan politiet kan jobbe for å forebygge slike voldshendelser, hvilke tiltak som kan iverksettes og hvem politiet kan samarbeide med. Hvordan politiet jobber på stedet og tiltak som ivaretar etterforskningsprosessen vil ikke bli behandlet i denne oppgaven

Forebygging er et vidt begrep. Det jeg legger i begrepet forebygging er å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer (Lie, 2015, s. 9). Dette vil i min oppgave da være å se på hvordan politiet kan være i forkant og forhindre at utelivsrelaterte voldshendelser

oppstår. Forebygging kan deles inn i fire kategorier, situasjonell forebygging, lokalorientert politiarbeid, problemorientert politiarbeid og personorientert forebygging. Situasjonell forebygging handler om å begrense muligheten for at folk kan begå kriminalitet (Lie, 2015, s. 244), f.eks. utføre vold. I denne tilnærmingen søker man å endre situasjon slik at det ikke oppstår utelivsrelatert vold, i stedet for å forsøke å endre utøvers personlighet eller underliggende årsaker (Auglend & Mæland, 2016, s. 276). Problemorientert politiarbeid er laget med formålet å få hele politietaten til å jobbe forebyggende mot kriminalitet, ikke kun et fåtall utvalgte politibetjenter (Lie, 2015, s. 290). Situasjonell forebygging og problemorientert politiarbeid er sentrale måter og forebygge på, hvor metodene som benyttes passer opp mot min problemstilling. Jeg vil komme nærmere tilbake til disse to kategoriene senere i kapitel 3. Lokalorientert politiarbeid og personorientert forebygging vil ikke bli behandlet i denne oppgaven.

Sammenhengen mellom alkohol og vold vil bli redegjort for i denne oppgaven. Andre rusmidler enn alkohol vil ikke bli omhandlet i denne oppgaven.

2.0 Metode

I min bacheloroppgave har jeg valgt å benytte meg av metoden teoretisk tilnærming. Med metode menes hvordan vi går til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap (Dalland, 2017, s. 51). Dette er da en systematisk fremgangsmåte for å forsøke og nå et mål, eller en viss vei mot et mål (s. 54).

Med metoden teoretisk tilnærming vil det si at det vil bli benyttet andres forskning og andres teorier for å belyse oppgavens problemstilling. Fremgangsmåten som er benyttet for å skrive denne oppgaven er bruk av forskjellige søkemotorer, internett og annen litteratur. Primærkilde for søk av relevant og tilgjengelig litteratur har vært Google. Før eventuelle søk ble det laget en liste over diverse begrep og nøkkelord som kunne være aktuell for å komme frem til relevant litteratur. Søkeordene som kan ses på som relevant er f.eks. ordensforstyrrelser, utelivsvold, skjenkebevilling, alkoholrelaterte vold og politiet forebygge utelivsproblemer. Utover dette ble også andres bacheloroppgaver, masteroppgaver og doktoravhandlinger sett på. Det er også søkt etter litteratur på politihøgskolens bibliotek ORIA.

Ved søk etter litteratur er det viktig å ha fokus på kildekritikk. Med kildekritikk menes at man så godt det lar seg gjøre vurderer i hvilken grad litteraturen man har funnet lar seg bruke til å belyse problemstillingen. Samtidig som man skal sjekke gyldigheten og kredibiliteten på kildene sine (Dalland, 2017, s. 158).

2.1 Forforståelse

Forforståelse handler om den subjektive oppfatningen eller meningen vi som enkeltindivid tar med oss inn i en situasjon, eller overfor et menneske, og hvordan denne oppfatningen påvirker oss når vi tolker en situasjon eller et menneske (Olsvik, 2013, s. 111). Det som er med på å danne min subjektive oppfatning er hva jeg har opplevd og mine erfaringer. Som det fremkommer innledningsvis er mitt utgangspunkt og mine erfaringer med utelivsrelaterte voldshendelser de oppdragene jeg var med på i praksisåret mitt. I tillegg har jeg vært vitne til, og har hatt bekjente som har vært involvert i slike hendelser. Det er erfaringene mine fra praksisåret som danner det viktigste grunnlaget for min forståelse av slike situasjoner. Oppdragene kunne variere fra å være spennende, tidkrevende og kjedelige. Jeg hadde praksis i liten til mellomstor by. Dette påvirket hvordan vi jobbet med fokus på det forebyggende, med begrensede ressurser.

Dette gjør at mine tidligere erfaringer kan påvirke hvordan jeg tolker meg frem til hva jeg kunne møte, og hvordan jeg burde oppføre meg for å løse situasjonen. For eksempel hva som må gjøres med de som er fornærmet, mistenkt eller vitner til utelivsrelaterte ordensforstyrrelser. (Olsvik, 2013, s. 111).

Forforståelse er med andre ord et nyttig verktøy. Det er viktig å påpeke at vår forforståelse også fører til uheldige konsekvenser. Spesielt om man baserer seg på den i altfor stor grad (Olsvik, 2014, s. 112). Blir vi for opphengt i vår forforståelse kan det føre til at vi blir låst til et spesifikt handlingsmønster. Vi kan miste objektiviteten vår, noe som vil være uheldig i situasjoner som stiller krav til forskjellige handlingsmønstre (s. 112). I utelivsrelaterte voldshendelser kan det være veldig viktig å ikke låse seg til et spesifikt handlingsmønster fordi personer reagerer og oppfører seg individuelt. Et annet poeng er at personer politiet har med å gjøre i slike hendelser ofte kan være påvirket av alkohol. Dette kan skape uforutsigbare handlinger. Alt dette er momenter jeg må ta i betraktning når jeg skriver for å holde meg så objektiv som mulig.

2.2 Oppbygging av oppgaven

Kapitel 1, innledningen, tar for seg begrunnelse for valg av tema, problemstillingen og avgrensningene i oppgaven og begrepsavklaring. Kapitel 2, metode, beskrives hvilken metode som blir benyttet i denne bacheloroppgaven. Kapitel 3, teori, tar det opp relevante teorier knyttet til problemstillingen, dette danner grunnlaget for drøfting og oppsummeringen. Kapitel 4, drøfting, her redegjøres det kort for forskjellige prosjekter/metoder som er benyttet for å forebygge utelivsrelaterte voldshendelser. Deretter drøftes de opp mot teorien som foreligger i kapitel 3. Til slutt, kapitel 5, oppsummering, oppsummeres funn og relevante prosjekter/metoder som kan prøves ut for å forebygge utelivsrelaterte voldshendelser. Kapitel 6 er referanseliste.

3.0 Teori

I hoveddelen av oppgaven min vil jeg redegjøre for hvilke muligheter og utfordringer politiet har til å forebygge vold som oppstår i utelivet. Jeg starter med å redegjøre for forebygging, deretter redegjør jeg for situasjonell forebygging og problemorientert forebygging. Videre går jeg inn på sammenhengen mellom alkohol og voldshendelser.

3.1 Forebygging

Som skrevet tidligere er en av politiets «skal oppgaver» å forebygge kriminalitet og under det voldshendelser. Årsaken til at politiet har dette som en av sine viktige oppgaver er at politiet er å regne som den nasjonale hovedleverandøren av trygghet. Interessen for kriminalitetsforebygging har økt og fått mer oppmerksomhet, fordi man kan klare å forhindre at kriminalitet skjer (Lie, 2015, s. 20-21). Dette vil i praksis si at politiet kan motvirke et problem gjennom å forebygge det, i stedet for å løse problemet etter at det har oppstått. De mange voldshendelsene som knytter seg til helgene (Furøy, 2012, s. 59, 56), kan føre til at innbyggerne føler seg utrygg når man er ute på byen eller på fest. Det er dette politiet ønsker å forebygge, ved å skape større trygghet.

3.2 Situasjonell forebygging

For å kunne forebygge vold i sammenheng med utelivet er det flere metoder man kan ta utgangspunkt i. En sentral metode kan være situasjonell forebygging. Dette innebærer å begrense muligheten for å begå kriminalitet i en konkret situasjon fremfor å påvirke de bakenforliggende årsakene til at kriminalitet oppstår (Lie, 2015, s. 244). Dette handler om at man kan forebygge kriminalitet ved fysiske tiltak som kameraovervåking, gjerder og skilting. Grunntanken ved situasjonell forebygging er at det er enklere å endre på situasjon slik at kriminalitet ikke oppstår, enn det å endre på personligheten eller de underliggende årsakene hos lovbrøtterne slik at de ikke begår kriminalitet. I praksis vil dette si at politiet finner forebyggende metoder/tiltak som gjør det vanskeligere å begå voldshandlinger i utelivet, i stedet for å forsøke å endre personligheten eller underliggende årsaker til lovbrøtteren.

Denne tilnærmingen til forebygging har vekket stor interesse hos politiet. Årsaken til det er at situasjonell forebygging går ut på å finne praktiske løsninger på konkrete problemer. Tiltakene som blir foreslått er ofte enkle å forklare og økonomisk mulig (Lie, 2015, s. 244). På grunn av at dette er fysiske metoder/tiltak som blir iverksatt på kort tid, er det mulig å se

på virkning av slike tiltak og evaluere dem raskere. Det tiltalende med situasjonell forebygging er dens kapasitet til å bidra med praktiske, ofte enkle og relativt økonomiske løsninger på et bredt utvalg av situasjoner og steder (Graham & Bennet, 1995, gjengitt av Lie, 2015, s 245). Innenfor situasjonell forebygging er det knyttet opp to teorier, disse er rasjonell aktør-teorien og rutineaktivitetsteorien. Disse vil bli redegjort for under.

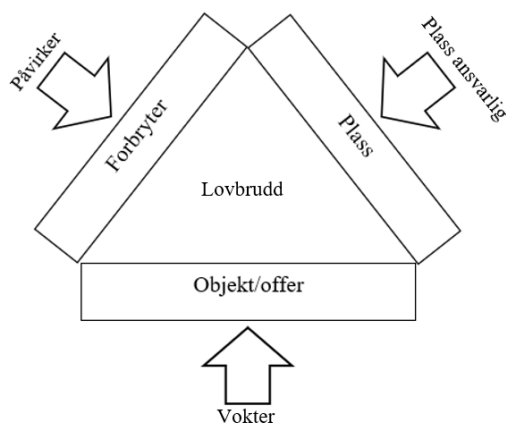
3.2.1 Rasjonell aktør-teorien

Videre forstår man mennesker i situasjonell forebygging slik at en regner med at mennesker er rasjonelle vesen som søker det som er behagelig og godt, og naturligvis forsøker å unngå det som er ubehagelig. Derfor bygger situasjonell forebygging på forståelsen av at kriminalitet alltid er et valg begått av lovbrysteren. Det er ingen som er tvunget til å begå kriminalitet (Lie, 2015, s. 245). Her kan man peke på at de som velger å begå kriminalitet vurderer det slik at det er noe å vinne på det. De har rasjonelt vurdert om de skal begå lovbruddet eller ikke, og konkludert med at de har mer å tjene på å begå lovbruddet enn å la vær.

3.2.2 Rutineaktivitetsteorien

Rutineaktivitetsteorien innenfor situasjonell forebygging tar utgangspunkt i at kriminalitet skjer i forbindelse med vanlige rutiner mennesker har i livet sitt. I følge denne teorien vil alle mennesker kunne finne på å begå lovbrudd, sett at forholdene for å begå dem ligger til rette (Lie, 2015, s 249-250). Derfor må man finne måter å forebygge selve muligheten til å begå lovbrudd.

Rutineaktivitetsteorien bygger på tre elementer, og dersom alle tre elementene inntreffer vil et lovbrudd kunne skje. Disse tre elementene er en motivert gjerningsperson, et tilgjengelig objekt og mangel på vokter. Dette illustreres av John Eck (Felson, 2012, gjengitt av Lie, 2015, s. 250) i noe som blir kalt kriminalitetstriangelet, illustrert nedenfor, se figur 1.

(Figur 1.)

De tre elementene er ulveproblemet, andeproblemet og løvenes hule. Ulveproblemet er en gjerningsperson som «angriper» forskjellige mål/ofre (Lie, 2015, s 250). Dette kan for eksempel være en person som oppsøker utesteder for å begå voldshandlinger. Andeproblemet handler om at de samme personene blir utsatt for lovbrudd, men av ulike gjerningspersoner. Eksempelet Lie bruker er taxisjåfører som kan bli ranet på forskjellige steder av forskjellige personer (Lie, 2015, s. 250). Det siste problemet er løvenes hule. Dette handler om at de samme stedene blir utsatt for kriminalitet av forskjellig personer. Eksempel på det er utesteder som blir utsatt for gjentakende voldshendelser (Lie, 2015, s. 250). Dette kan sammenlignes med «crime hotspots». Crime hot spots er områder som har høy intensitet av kriminalitet (Wikipedia, 2020).

3.1.4 Kritikk

Som flere andre metoder finnes det også kritikk mot bruk av situasjonell forebygging. Kritikken peker på at metoden situasjonell forebygging ikke gjør noe med den grunnleggende årsaken til at kriminalitet i det hele tatt oppstår. Kritikken peker videre på at om det blir vanskelig på et område å begå kriminalitet, vil kriminaliteten forflytte seg til andre områder. Utelivet er et egnet eksempel å trekke frem knyttet til teorien rasjonell aktør-teori, fordi klarer politiet å forebygge slike voldshendelser på et sted kan aktørene i voldshendelsene forflytte seg til et nytt sted, og volden oppstår pånytt. Med rasjonell aktør-teorien i bakhode, kan man tenke seg til at forflytning av kriminaliteten vil kun skje om denne forflytningen gir flere fordeler enn ulemper for lovbrøyteren (Lie, 2015, s. 255). Ronald V. Clark peker på at situasjonell forebygging også er blitt kritisert for å være en forenklet, teoretisk tilnærming til forebygging av kriminalitet (Wortly & Townsly, 2016, s. 286).

3.3 Problemorientert politiarbeid

En annen metode å forebygge kriminalitet på er problemorientert politiarbeid (heretter forkortet med POP). Dette er definert som den førende metoden i politiets forebyggende arbeid. POP er en helhetlig arbeidsmetode som er ment å gjøre politiet mer effektivt i arbeidet med å forebygge og redusere kriminalitet (Lie, 2015, s. 290). Denne metoden har som formål å få hele etaten til å jobbe forebyggende mot kriminalitet, ikke kun noen få utvalgte avdelinger. I tillegg er målet at hele etaten jobber mer proaktiv mot kriminalitet, i stedet for å ha mest fokus på reaktiv reaksjon på kriminalitet.

3.3.1 Samarbeid med andre aktører

POP dreier seg om å bruke ressursene politiet har på best mulig måte, og å få andre organer på banen for å finne en bedre måte å løse problemene på. Grunnleggeren av POP, Herman Goldstein, pekte på at politiet måtte samarbeide med andre aktører som lokalsamfunnet og næringslivet, i arbeidet med å forebygge samt redusere kriminalitet. Dette for å finne de bakenforliggende årsakene til kriminalitet (Lie, 2015, s. 292). POP er ment å gi politiet mulighet til å forebygge kriminalitet ved å identifisere politiets oppgaver og inkludere eksterne problemeiere der løsningen krever dette (Goldstein, 2003, gjengitt av Lie, 2015, s. 292). Relevante aktører opp mot min problemstilling kan være utelivsnæringen, natteravn eller vektere.

3.3.2 Problemanalysen

For at politiet skal kunne spisse innsatsen sin mot et bestemt problem, målgruppe eller problemområde bruker POP et strukturert analyseverktøy betegnet som problemanalysen (Lie, 2015, s. 295). Problemanalysen inneholder fire faser, og handler om planlegging og gjennomføring av tiltak. De fire fasene blir kalt KATE-modellen og består av kartlegging, analyse, tiltak og vurdering.

Fasen kartlegging dreier seg om å få oversikt over problemet. Det som blir viktig her er å identifisere, avgrense og beskrive problemet (Lie, 2015, s. 298).

Fasen analyse dreier seg om å finne frem til årsaken til problemet. Ut ifra POP er det ønskelig å finne de umiddelbare årsakene til problemet, fordi det er disse som lar seg påvirke (Lie, 2015, s. 302).

Tiltaksfasen handler naturligvis om å finne tiltak som kan ha effekt mot problemet og som er mulig å gjennomføre (Lie, 2015, s. 304)

Evalueringsfasen kan ofte deles opp i to forskjellige former, prosessevaluering og effektevaluering. I prosessevaluering evaluerer man fortløpende hvordan prosessen har gått. I effektevaluering evaluerer man om de tiltakene man har gjennomført har hatt noen effekt på problemet (Lie, 2015, s 305).

3.3.3 Hot spot policing

Hot spot policing er et relativt nytt begrep, som kan ses i sammenheng med problem POP og KATE-modellen. Dette er en strategi hvor politiet har kartlagt og analysert hvor

problem områdene som har høy intensitet av kriminalitet er, og konsentrerer sine ressurser og sin aktivitet mot disse områdene (whatworks.college.police.uk, 2017).

Metoden forutsetter at kriminalitet ikke er jevnt spredt rundt omkring i landet/byene, men at kriminaliteten er mer konsentrert på spesifikke små områder (whatworks.college.police.uk, 2017).

3.3.4 Kritikk

Noe som kan ses på som en utfordring eller kritikk mot POP, er at denne metoden krever at et problem allerede har oppstått, og gjerne flere ganger. Dette er man avhengig av for å kunne analysere underliggende årsaker. Dette medfører at politiet på første stadiet må jobbe reaktivt. Først etter at de fire fasene i KATE-modellen er fullført, kan politiet jobbe systematisk og proaktivt mot kriminaliteten (Lie, 2015, s. 307).

3.4 Alkohol og vold

Observasjonsstudier viser at i flere tilfeller av vold er en stor andel av enten utøver, offer eller begge parter under påvirkning av alkohol (Statistisk sentral byrå, gjengitt av Folkehelseinstituttet, 2019).

Risikoen for at en person skal utøve vold, øker i takt med alkoholinntaket, altså beruselsesfrekvensen (Rossow & Bye, The problem of alcohol-related violence, Room & Rossow, Share of violence attributable to drinking og Rossow. I, Alcohol-related violence, gjengitt av Folkehelseinstituttet, 2019). Dette peker på at desto mer alkohol en inntar og desto oftere en er beruset, er sannsynligheten større for at man utøver vold, eller at man selv blir et offer for vold. Til tross for at sannsynligheten er høyere for at man blir en aktør i en voldshendelse hos de som drikker hyppig, og ofte er beruset, viser ikke dette at det er en spesifikk gruppe med berusede personer som er aggressive. Dette viser heller til at når den vanlige mann på gaten, altså personer som ikke er i høyrisikogruppe for vold, drikker alkohol og er beruset kan man sette seg selv eller andre i fare for skade (Rossow & Romelsjö, The extent of the 'prevention paradox' in alcohol problems as a function of population drinking patterns og Rossow I, Associations between heavy episodic drinking and alcohol related injuries: a case control study, gjengitt av Folkehelseinstituttet, 2019).

Hvor volden oppstår varierer betydelig med tid og sted. I Norge drikker personer seg beruset vanligvis på kvelder og netter, og spesielt i helgene (Horverak & Bye. Det norske drikkemønsteret og Melhuus K, Siverts H, Enger M. Vold i Oslo 2012. Oslo skadelegevakt

gjengitt av Folkehelseinstituttet, 2019). En stor del av voldsepisodene skjer inne på skjenkestedene eller like ved. Statistikk fra Oslo legevakt fra 2012 viser at 20 % av pasienter med voldsskade hadde voldshendelsen skjedd inne på eller rett ved et utested (Melhuus Vold i Oslo 2012. Oslo skadelegevakt, gjengitt av Folkehelseinstituttet, 2019). Statistikk fra Oslopolitiet viser at antall anmeldte voldshendelser i 2009 hadde 28 % skjedd på et utested (Grytdal & Meland Vold i Oslo 2009, gjengitt av Folkehelseinstituttet, 2019).

4.0 Drøftelse

I drøftelsen vil jeg se på forskjellige prosjekter/metoder som er forsøkt benyttet for å forebygge utelivsrelaterte voldshendelser, og hvilken effekt disse hadde. Her vil det drøftes tiltak som kan vurderes benyttes i norsk politi.

4.1 Vold og skjenketider

Som redegjørelsen peker på er det klar sammenheng mellom alkohol og vold. Da kan det settes spørsmålsteget med hvilke tiltak som kan gjøres for å hindre at dette oppstår. Et tiltak som har blitt forsøkt i 30 av Norges største byer er å endre skjenketidene (NRK, 2011). NRK sin gjennomgang kan vise til at nesten alle byene hvor dette tiltaket ble iverksatt har det oppstått færre voldshendelser. Dette kan ses på som situasjonell forebygging, hvor politiet må ha kommunikasjon med andre etater.

To eksempler på dette er Trondheim og Bergen. Trondheim kunne vise til en nedgang av voldshendelser på 30 % og Bergen på 25 % nedgang (NRK, 2011). Det finnes forskjellige grupper alkohol (alkoholoven, 1989, § 1-3, 1.ledd). Disse gruppene har forskjellige skjenketidsforbud, men felles i alkoholoven foreligger det et forbud mot at alkohol fra utesteder i Norge selges mellom klokken 03:00 og 06:00 (alkoholoven, 1989, § 4-4). Skjenketiden i Trondheim er satt til klokken 02:00 og skjenketiden i Bergen er satt til 02:30 (Folkehelseinstituttet, 2018). Årsaken til at dette tiltaket fungerer viser Rossow (gjengitt av NRK, 2011) til at når man begrenser muligheten til å kjøpe alkohol, begrenser man naturligvis også forbruket som fører til færre alkoholrelaterte skader og problemer. Et eksempel på motsatt tilnærming kommer fra Island. I 1999 ble det tillatt å skjenke alkohol hele døgnet, dette resulterte i at volden økte med cirka 30 % (NRK, 2018).

Ut i fra disse tallene ser man at volden som oppstår i utelivet sank betraktelig på steder som strammet inn salgstidene for alkohol (Trondheim og Bergen), mens i et land som gav frislipp for salg av alkohol steg antall voldshendelser i utelivet (Island). Det pekes også på, både nasjonalt og internasjonalt, at sene salgstider og antall utesteder har en klar sammenheng med hyppigheten av voldshendelser i utelivet (Rossow & Norström The impact of small changes in bar closing hours on violence, gjengitt av Folkehelseinstituttet, 2019).

For at politiet skal kunne påvirke skjenketidene kan ses på som situasjonell forebygging, da omstendighetene rundt beruselse påvirkes. For at dette skal kunne gjennomføres må det etableres et samarbeid med både kommune og skjenkesteder. Her må aktuelle aktører kommunisere og vise til praksis hos hverandre. Resultatene kan tyde på at

innskrenking av salgstider på alkohol på utesteder får en synkende effekt på antall voldshendelser.

Rossow peker på at det ikke kun er skjenketider som er det eneste som påvirker hyppigheten av voldshendelser. Han understreker at en viktig strategi er at bartendere ikke driver med overskjenking (NRK, 2018).

4.2 SALUTT-prosjektet

I Norge har vi hatt et prosjekt som ble kalt for SALUTT. Disse bokstavene er en forkortelse for «*sammen lager vi utelivet tryggere*». Målet med dette prosjektet var å redusere og forebygge overskjenking, skjenking til mindreårige, vold og ordensforstyrrelser. Prosjektet foregikk i et avgrenset område i Oslo sentrum (Baklien & Buvik, 2014, s. 6). Det kommer også frem at et av hovedmålene med prosjektet var å minske forekomster av overskjenking (Baklien & Buvik, 2014, s. 26). Så hvordan kan politiet være med på å påvirke skjenketidene og antall utesteder siden denne metoden gir en betydelig forebyggende effekt?

SALUTT-prosjektet peker klart og tydelig på at det må være et samarbeid mellom flere aktører i utelivet som Helsedirektoratet og Næringssetaten. De har også sett på andre lignende prosjekt hvor politiet ofte har vært hovedaktør (Baklien & Buvik, 2014, s. 25). SALUTT trekker videre frem viktigheten av synlig politi både inne på skjenkesteder, og i gater hvor folkemengder oppholder seg. Dette menes å ha en trygghetsskapende effekt, som prosjektet peker på har en forebyggende effekt overfor vold og andre ordensforstyrrelser. Selve ansvaret for kontrollen har kommunene, og ikke politiet (Baklien & Buvik, 2018). Problemet dette kan medføre er at kommunene får en dobbeltrolle i utelivsbransjen. I det ene øyeblikket er det kommunen som bestemmer retningslinjene, veileder og hjelper utestedene. I det andre øyeblikket er det de samme som kommer tilbake for å kontrollere dem og mulig må gi utestedene sanksjoner (Baklien & Buvik, 2018). Baklien og Buvik har selv gjort studier hvor utelivsbransjen oppfatter kontrollene som negativ. Det viser til at det kan bli negativ stemning mellom kommunen og utestedene som kan påvirke samarbeidet (Baklien & Buvik 2018). Det kan spørres om en annen aktør kunne tatt over kontrolltjenesten, slik at kommunene slipper å få en slik dobbeltrolle. F.eks. om politiet tok over kontrolltjenesten av utestedene, så kan man spørre seg om dette vil kunne føre til at kommunene og utestedene fikk et mer positivt forhold til hverandre.

Om man tar bort den negative rollen kommunene får av kontrollen, kan da kommunene legge mer til rette for utestedene? Noe kommunene tilbyr til utestedene er kurs.

Studier viser at det er lav deltakerprosent fra personer i skjenkebransje på kommunens kurs (Baklien & Buvik, 2018). Noe SALUTT-prosjektet kom fram til var at om de hadde små kurs med 20-30 personer og fikk deltakerprosenten opp, fikk kursene flere funksjoner. En viktig funksjon kursene fikk var at deltakerne ble bedre kjent med hverandre, noe som førte til at man samarbeidet bedre og hadde bedre kommunikasjon. Dette kom også frem i Trondheim (Baklien & Buvik, 2018). Da kan man tenke seg til at det kan være en fordel at politiet har sin tilstedeværelse på kursene slik at alle aktørene vet og kjenner hverandre. Da får man både kompetanse innenfor de respektive kurs man tar, samt man lærer å kjenne hverandre.

4.3 New York-modellen

På midten av 90-tallet sank kriminaliteten i New York. Æren for dette er gitt den såkalte New York-modellen. Dette var en modell som trådte i kraft i 1994 av daværende politimester William Bratton, og tok for seg fire momenter:

1. Det var lagt inn et krav om at politiet skulle redusere kriminalitet.
2. Arbeidet som skulle vektlegges mest var kriminalitet som gikk utover livskvaliteten.
3. At ressursene politiet hadde skulle være der kriminaliteten var (f.eks. crime hot spots).
4. Oppfølging av politiressursene, strategimøter og oppsummeringer (Knutsson & Sjøvik, 2005, s. 21-22).

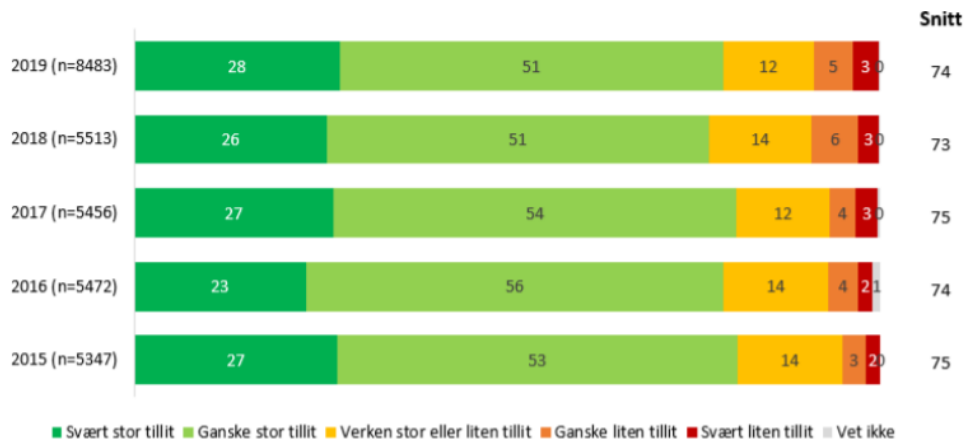
Denne modellen er sett i sammenheng med nulltoleranse (for alle typer lovbrudd skulle slås ned på) og Broken windows teorien (hvordan en by fremstår, tagging, knuste bygninger/vinduer eller mye småkriminalitet som går utover innbyggernes livskvalitet) (Knutsson & Sjøvik, 2005, s. 21-22).

Denne modellen førte til at kriminaliteten i New York ble redusert med 75 % etter at den ble innført (Aftenposten, 2009). Dette inkluderer all kriminalitet, og Bratton pekte på at det var en klar sammenheng mellom Broken windows teorien og uorden og kriminalitet (Aftenposten, 2009).

Er dette en modell man kunne forsøkt å implementere i Norge med norsk politi? New York modellen har høstet kritikk fra menneskerettighetsorganisasjon Amnesty International. Kritikken gikk ut på at politiet kunne gå hardt ut for å stanse ordensforstyrrelser (her under vold i utelivet), spesielt der hvor innbyggere utfordret politiets autoritet. Det ble pekt på av en

advokatforening at det forelå store mørketall på ofre for politibrutalitet (Aftenposten, 2009). Om norsk politi skulle ta i bruk en slik modell for å forebygge utelivsrelatert vold vil en slik metode kunne gå utover politiets integritet i samfunnet. I Norge ble den ferskeste rapporten over befolkningens tillit til politiet lagt ut i 2019. Denne tyder på at befolkningen har god tillit til politiet, noe de også har hatt over flere år, se figur 2 (Kantar, 2019).

(Figur 2.)

Så hvordan ville tillit til politiet påvirkes om politiet tok i bruk mer brutale fremgangsmåter for å få ned kriminaliteten? Det pekes på at publikums subjektive oppfatning av politiet fort kan bli en del av publikums egne objektive oppfatning, som igjen påvirker deres handlingsrom og gir et bilde av politiets sterke og svake sider (Synovate, 2009, gjengitt av Rundhovde 2010). Dette kan vise til at om politiet opptrer brutalt for å forebygge vold i utelivet, kan det føre til at befolkningen ser på politiet mer som en dømmende kraft, hvor involverte parter i en voldshendelse blir straffet på stedet om det er politiets brutalitet som skal virke forebyggende.

Denne modellen kan ses på som situasjonell forebygging hvor politiet hadde nulltoleranse for kriminalitet. Da påvirket politiet omstendighetene rundt å drive med kriminalitet, spesielt i New York. Som kritikken sier av situasjonell forebygging kan det tenkes at kriminalitet ikke nødvendigvis er korrekt representert av en nedgang på 75 %. Her kan kriminalitet ha flyttet enten geografisk eller inn i hjemmet som jeg kommer tilbake til under politiets tilstedeværelse. Samtidig kan tall tyde på at politiets nulltoleranse ovenfor kriminalitet kan påvirke tilliten til politiet på en negativ måte.

4.4 Politiets tilstedeværelse

Innenfor problemorientert politiarbeid, samt «løvenes hule problem» fra situasjonell forebygging, kan det tenkes at politiets tilstedeværelse er en metode som forebygger

utelivsrelatert vold. Kan mer synlig politi være nok for å forebygge utelivsrelatert vold? Bjørn Åge Hansen ved Sentrum politistasjon sier at synlig politi er en av de viktigste forebyggende tiltakene for å unngå vold og slåsskamper (Nettavisen, 2008). Dette er noe som kan tyde på at en løsning for å forebygge utelivsvold er å få flere synlige politibetjenter ut i gatene (Aftenposten, 2007). Samtidig pekes det på at statistikk fra Sentrum stasjon Oslo ikke nødvendigvis er en sammenheng mellom synlig politi og antall anmeldelser relatert til vold (Aftenposten, 2007). Kan dette tyde på at antall politi i gatene ikke uten videre begrenser utelivsvold? I problemorientert politiarbeid benyttes hot spot policing. Denne metoden handler ikke nødvendigvis om mer synlig politi, men heller om at politiets ressurser dedikeres til kartlagte problemområder.

En studie har tatt for seg 65 andre studier som er gjort mellom 1989 til 2017 på 78 steder hvor metoden hot spot policing ble benyttet. Disse studiene viste til at for 62 av de 78 stedene ble det rapport om bemerkelsesverdig reduksjon av politiinngrep og uorden (Braga, Turchan, Papachristos & Hureau, 2019).

Dette kan ses på som både situasjonell forebygging og POP. Da denne metoden både påvirker situasjon hvor crime hot spots er, samt at dette er kartlagt og evaluert. Om en ser på sammenhengen mellom mengde synlig politi og antall voldsanmeldelser kan føre til at man oppnår det som kritikken på situasjonell forebygging, at kriminaliteten endre plass enten geografisk eller andre plasser. Man må være oppmerksom fordi det pekes på at rusrelatert vold kan flytte seg til andre arenaer når politiet er synlig tilstede i utelivet, og da særlig flytte problemet til vold i hjemmet (Runhovde & Skjevraak, 2018, s. 204). Dette blir et problem da vold i hjemmet har store mørketall, sett opp mot statistikk fra kriminalstatistikken og andre spørreundersøkelser som f.eks. levekårsundersøkelse fra statistisk sentral byrået (Folkehelseinstituttet, 2019, Vold og seksuelle overgrep).

5.0 Oppsummering

Det jeg ønsket å belyse i denne bacheloroppgaven var hvordan politiet kan operere for å forebygge og redusere utelivsrelaterte voldshendelser. Årsaken til at jeg ønsket å skrive om akkurat dette område av polititjenesten var fordi jeg fikk stor interesse for utelivsrelaterte voldshendelser i mitt praksisår.

Oppsummert kan utelivsvold bli sett på som et samfunnsproblem. Jeg har gjennom denne oppgaven redegjort for hvilke metoder politiet har for å forebygge utelivsrelaterte voldshendelser, og deretter valgt ut de metodene som jeg mente var mest relevant å redegjøre og drøfte for å belyse problemstillingen min.

Samarbeidet med andre aktører i utelivet er noe som er sett på i denne oppgaven. Gjennom problemorientert politiarbeid kan det være en hensiktsmessig løsning å se på samarbeid for å forebygge utelivsrelaterte voldshendelser. Her peker statistikk fra Trondheim og Bergen på at innskrenking av skjenketider kan ha en reduserende effekt på antall utelivsrelaterte voldshendelser. Sammenhengen mellom alkohol og vold påvirkes ofte av tilgjengeligheten av alkohol. Dette har blitt belyst i byer som Trondheim og Bergen, ved at salgstider kan ha en stor effekt på nedgang av utelivsrelaterte voldshendelser. Tiltaket var å stenge alkoholsalget 30-60 minutter tidligere en tidspunktet som er normalt (kl. 03:00) mange andre steder i Norge. Tiltaket kan gjøre at personer som allerede er i faresonen for å gjøre valg som kan skade den selv eller andre på grunn av beruselse, ikke får kjøpt mer alkohol sent på natten. Dette tyder på at et samarbeid mellom spesielt politi, kommune og skjenkestedene kan ha en forebyggende effekt mot utelivsrelatert vold. Her kan det åpnes opp for dialog, presentere forslaget om innskrenking av salgstider fordi det kan føre til en nedgang i voldshendelser i utelivet. Politiet kan presenterer antall voldshendelser i utelivet for å opplyse disse andre aktørene om problemet, og diskutere mulighetene og utfordringene med å endre skjenketider lokalt.

Det er også redegjort for sammenhengen mellom alkohol og vold. Statistikk viser at personer er mer tilbøyelige til å utagere, spesielt fysisk, når de er beruset. Dette påvirkes både av hyppigheten av hvor mange ganger personer blir beruset, og av beruselsesgraden. Her ser man at utesteder fort blir en plass hvor personer ofte blir beruset og får høy beruselsesgrad. At personer som allerede er sterkt beruset skal bli hindret i å bli overberuset viser SALUTT-prosjektet at dette kan forebygges. SALUTT-prosjektet hadde stort fokus på at bartendere skal være opptatt av å vurdere om personer som ønsker å kjøpe alkohol er, eller vil bli, overberuset

om de får kjøpe mer alkohol. Statistikk fra dette prosjektet viste at utelivsrelatert vold gikk ned med dette fokuset. Det oppgaven viser til er at ved kursing av bartendere og fokus på å unngå overskjenking kan ha en effekt som påvirker utelivsrelaterte voldshendelser. Her kan politiet være med å bevisstgjøre problemet ovenfor bartendere på deres kurs. At flere aktører deltar på disse kursene har også fått en forbedret effekt ovenfor aktørens forhold til hverandre. Aktørene kjenner hverandre og det viser seg at det er enklere å samarbeide med aktører man kjenner.

Det er også sett på politiets tilstedeværelse for å forebygge vold i utelivet. Her kommer det frem statistikk som viser at det ikke nødvendigvis er en sammenheng mellom antallet synlig politi som påvirker volden som utøves i utelivet. Her pekes det heller på at politiet må benytte seg av problemorientert politiarbeid og kartlegge hvor problemet eksisterer. Politiet må heller bruke ressursene opp mot disse problemområdene som kalles hot spot policing. Det er økonomisk gjennomførbare tiltak som kan være effektiv for å forebygge utelivsrelaterte voldshendelser. Denne metoden har vist seg gjennom studier at fungerer. Det denne oppgaven da tyder på er ikke nødvendigvis antallet politibetjenter som kastes ut i utelivet som påvirker antall utelivsrelaterte voldshendelser. Det som kan påvirke er metoden hot spot policing. Derfor om man får mer ressurser og benytter seg av denne metoden kan det tenkes at man får en økt effekt av å forebygge utelivsrelaterte vold når en øker mengde ressurser.

6.0 Bibliografi

Aftenposten (2007, 26. februar) Mindre politi - ikke mer vold, hentet fra

<https://www.aftenposten.no/osloby/i/z792q/mindre-politi-ikke-mer-vold>

Aftenposten (2009, 23 september) Lov og orden i New York, hentet fra

<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/2d2MB/lov-og-orden-i-new-york>

Alkoholoven (1989) Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (LOV-1989-06-02-27),

hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1989-06-02-27>

Augland, R. L. & Mæland, H. J. (2016) *Politirett* (3.utg.) Oslo, Norge. Gyldendal juridisk

Baklien & Buvik (2014) *Oslo gjør utelivet tryggere – evaluering av SALUTT* (SIRUS-rapport nr. 3/2014), hentet fra

<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2014/sirusrap.3.14.pdf>

Baklien & Buvik (2018) *Kommunen og utelivsbransjen – medspillere og motspillere*, hentet

fra <http://www.forebygging.no/Artikler/2018/Kommunen-og-utelivsbransjen--medspillere-og-motspillere/>

Braga, Turchan, Papachristos & Hureau (2019, 08 september) Hot spots policing of small

geographic areas effects on crime, *Wiley online library*, hentet fra

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/cl2.1046>

College of policing (2017, 17 april) Hot spot policing, hentet fra

<https://whatworks.college.police.uk/toolkit/Pages/Intervention.aspx?InterventionID=46>

Dagbladet (2019, 25 november) Alarmerende tall fra politiet: Dropper titusenvis av oppdrag –

mangler kapasitet, hentet fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/dropper-titusenvis-av-oppdrag---mangler-kapasitet/71831442>

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6.utg) Oslo, Norge. Gyldendal akademiske

Folkehelseinstituttet (2018, 09, oktober) Salgs- og skjenkebevillinger: kommunenes

- forvaltning av alkoholoven, hentet fra
<https://www.fhi.no/nettpub/alkoholinorge/forebyggende-tiltak/salgs--og-skjenkebevillinger-kommunenes-forvaltning-av-alkoholoven/>
- Folkehelseinstituttet (2019, 24 juni) Vold og seksuelle overgrep), hentet fra
<https://www.fhi.no/nettpub/hin/skader/vold/>
- Folkehelseinstituttet (2019, 05. Desember) Alkohol og vold, hentet fra
<https://www.fhi.no/nettpub/alkoholinorge/konsekvenser-av-alkoholbruk/alkohol-og-vold/>
- Furøy, W. (2012). «*Orden i gata*» *En studie av ordensforstyrrelser i Karl Johansgate 1998-2008; Hva er det og hva må gjøres med det? -Et blikk på ordenspolitiets hverdag.* (Mastergradsavhandling, Politihøgskolen), hentet fra <https://docplayer.me/11680174-Orden-i-gata-wictor-furoy.html>
- Inderhaug, E. (2019, 21.april) Regnestykket som ikke går opp. *Politiforum*, hentet fra
<https://www.politiforum.no/artikler/regnestykket-som-ikke-gar-opp/462923>
- Kantar (2019) Politiets innbyggerundersøkelse 2019, hentet fra
<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/innbyggerundersokelsen/innbyggerundersokelsen-2019.pdf>
- Knutsson & Søvik (2005) Problemorientert politiarbeid i teori og praksis, hentet fra
<https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/175064/problemorientert%20politiarbeid.pdf?sequence=1>
- Lie, L. M. (2015) *I forkant* (2. utg.) Oslo, Norge Gyldendal akademisk
- Nettavisen (2008, 14. november) Her er utelivsvolden, hentet fra
<https://www.nettavisen.no/nyheter/her-er-utelivsvolden/2392946.html>
- NRK (2011, 29. august) Politiet: – Bruker verdifull tid på å passe på fulle ungdommer, hentet fra <https://www.nrk.no/norge/-skjenketida-har-skylda-1.7769601>
- Olsvik, E. (2013). *Vitenskapsteori for politiet* (1.utg). Oslo, Norge. Gyldendal akademiske.
- Politiloven. (1995). Lov om politi (LOV-1995-08-04-53), hentet fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53>

Riksadvokaten. (2018). *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandling i 2018 – politiet og statsadvokatene*. (Rundskriv nr.1 2018), hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2018/02/Riksadvokatens-m%C3%A5l-og-prioriteringer-for-2018.pdf>

Rundhovde (2010) Tillit til politiet, hentet fra

<https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/175070/Tillit%20til%20politiet.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Runhovde & Skjevraak (2018) *Kriminalitetsforebygging på norsk – En kunnskapsoversikt*,

hentet fra

<http://www.forebygging.no/Global/kriminalitetsforebygging%20p%C3%A5%20norsk.pdf>

Straffeloven. (2005). Lov om straff (LOV-2005-05-20-28), hentet fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=straffeloven>

Wikipedia (2020, 14. Januar) Crime hotspots, hentet fra

https://en.wikipedia.org/wiki/Crime_hotspots

Wortly, R & Townsly, M. (2016, 08 November) *Environmental Criminology and Crime*

Analysis. (utg. 2) London, United Kingdom. Taylor & Francis Ltd